

«Дарагое мне – і маё – беларускае»

Навуковы зборнік
да 100-годдзя з дня нараджэння
прафесара Ф. М. Янкоўскага

RĪGA
BALTKRIEVIJAS VĒSTURES UN KULTŪRAS INSTITŪTS
2018

УДК 811.161.3
ББК 81.2 (4 Бел)

*Навуковы зборнік рэкамендаваны да друку
кафедрай мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі
“Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”
(пратакол № 1 ад 31.08.2018)*

Рэдакцыйная калегія:

Г. М. Валочка, Л. С. Васюковіч, Н. В. Гаўрош, М. А. Даніловіч,
Д. В. Дзятко, В. І. Іўчанкаў, В. А. Ляшчынская, В. К. Мароз,
П. А. Міхайлаў, В. І. Несцяровіч, М. І. Новік, Н. М. Нямковіч,
В. Д. Старычонак (старшыня рэдкалегіі), Т. Р. Трафімовіч,
В. В. Шур, Л. І. Яўдошына

Навуковы рэдактар:

Д. В. Дзятко, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

Рэцэнзенты:

В. У. Зелянко, доктар педагагічных навук, дацэнт,
І. П. Кудраватых, доктар філалагічных навук, прафесар

**“Дарагое мне – і маё – беларускае” : навуковы зборнік да 100-годдзя
з дня нараджэння прафесара Ф. М. Янкоўскага / рэдкал.: Г. М. Валочка
[і інш.]; навук. рэд. Д. В. Дзятко. – Мінск: БВКІ, 2018. – 471 с. : іл.
ISBN 978-9984-897-37-0**

Кніга складаецца з матэрыялаў Міжнародных навуковых чытанняў, якія праходзілі на базе кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка і былі прысвечаны 100-годдзю вядомага беларускага лінгвіста, пісьменніка і педагога Фёдара Міхайлавіча Янкоўскага. Адрасуецца навуковым работнікам, выкладчыкам, аспірантам, студэнтам і ўсім, хто цікавіцца праблемамі ўсходнеславянскага мовазнаўства.

“Дарагое мне – і маё – беларускае” – уласнаручны надпіс Ф. М. Янкоўскага на тытульным лісце яго зборніка “Само слова гаворыць...” (1986), які захоўваўся ў кнігазборы Т. М. Трыпуцінай.

УДК 811.161.3
ББК 81.2 (4 Бел)

ISBN 978-9984-897-37-0

© БВКІ, 2018

З М Е С Т

ДЗЕЛЯ РОДНАЙ ПРАЦЫ З РОДНЫМ СЛОВАМ	7
<i>Дзятко Д., Міхайлаў П.</i> Жыццёвыя і навуковыя шляхі Ф. М. Янкоўскага.....	7
<i>Гаўрош Н., Няжковіч Н.</i> Клятва-прысяга адзіная на ўсё жыццё.....	22
<i>Валочка Г.</i> Настаўнік, у якога папчасціла вучыцца.....	28
<i>Важнік С.</i> Арталагічны сінтаксіс Ф. М. Янкоўскага.....	32
<i>Васюковіч Л.</i> Персаналізаваная старонка (сайт) вучонага як сродак інфармацыйнага рэсурсу.....	35
<i>Мароз В.</i> Вучыў вучыць і вучыцца: метадычныя падыходы прафесара Ф. М. Янкоўскага да выкладання мовазнаўчых дысцыплін.....	38
<i>Новік М.</i> “Дзеля роднай працы з родным словам”: з лістоў Ф. М. Янкоўскага да Г. М. Малажай.....	42
<i>Санько З.</i> Сапраўдны арыстакрат: успаміны пра Ф. М. Янкоўскага.....	49
<i>Санько Ю.</i> Мой дарагі настаўнік.....	51
<i>Трофимович Т.</i> Профессор Ф. М. Янковский об историко-лингвистическом компоненте высшего филологического образования.....	54
<i>Леўчанка Н.</i> Анамастычная фразеалогія ў лінгвістычных працах Ф. М. Янкоўскага.....	58
<i>Лобань Н.</i> Канцэпт <i>агонь</i> і яго сімвалізацыя ў апавяданні “ <i>Дзельцы</i> ” Ф. М. Янкоўскага.....	61
<i>Шур В.</i> Радзіма-Беларусь у анамастыконе твораў Ф. М. Янкоўскага.....	65
<i>Яўдошына Л.</i> Дыялагізаванасць прозы Ф. М. Янкоўскага: моўны аспект.....	72
<i>Юфе Э.</i> Выдатны лінгвіст-беларусазнавец і тален вілі пісьменнік.....	76
ЛЕКСІКАЛОГІЯ, ТЭРМІНАЗНАЎСТВА, АНАМАСТЫКА	82
<i>Астапчык Т.</i> Фактары мастацкай выражэнсці лексыфікаваных адэктыўных кампазітў у беларускай і англійскай мовах.....	82
<i>Бабровіч Т.</i> Будаўнічыя найменні ў навуковым асвятленні.....	85
<i>Барысевіч А.</i> Некаторыя асаблівасці перадачы біблейскай тапанімікі ў славянскіх перакладах кнігі <i>Быцця</i> , выдадзеных у XVI ст.....	89
<i>Булыка А.</i> Субстантыўная лексіка старабеларускай літаратурна-пісьмовай мовы часоў Ф. Скарыны.....	92
<i>Ванкевіч О.</i> Сінонімія в субстантивном сегменте русского и белорусского лексико-семантических полей “погода” и “надвор’е”.....	96
<i>Васілеўская А.</i> Заарфарфічныя метафары ў славянскіх мовах.....	100
<i>Гардзеі В.</i> Мадэлі метафраніміі ў сусветным мовазнаўстве.....	104
<i>Гарыцкія В.</i> <i>Кудой, тудой, сюдой</i> і іх варыянты ў аспекце беларуска-рускіх моўных кантактаў.....	108
<i>Голубачыца С.</i> Антонімічныя парадигмы как репрезентанты категории ‘вой – чужой’ в творчестве Н. С. Лескова.....	112
<i>Гур’ская Ю.</i> Адэтнанімічныя прозвішчы як адностраванне моўных і культурных кантактаў жыхароў ВКЛ.....	117
<i>Дзядова А.</i> Лінгвакраіназнаўчая спецыфіка безэквівалентных назваў са значэннем гаспадарчай дзейнасці чалавека.....	119
<i>Кабушыка У.</i> Да праблемы вывучэння мянушак: стан, кірункі, перспектывы.....	123
<i>Кавалёва А.</i> Семантычныя характарыстыкі эргонімаў Мазыршчыны.....	127
<i>Кандраценя І.</i> Структурная арганізацыя мікрапалёў “гора” / “горе” ў рускай і беларускай мовах.....	130
<i>Карпенко Г.</i> Відношэння гіперо-гіпоніміі в терміносистемі логістики.....	134

<i>Качан В.</i> Семантычная структура слова як кампанент сінтаксічнай семантыкі.....	138
<i>Лёвушкіна Р.</i> Лексеме из сфере православья у преводу на српски језик романа „Лавр“ Евгенија Водоласкина (проблематика (не)одговарајућих преводних еквивалената).....	140
<i>Носік А.</i> Гнеў, агіда, пагарда: “трыяда варожасці” праз парадыгму моўнай карціны свету беларусаў.....	144
<i>Радзіваноўская Н.</i> Лексіка-семантычныя асаблівасці айконімаў, суадносных з назвамі расліннага свету.....	147
<i>Ратко Т.</i> Из наблюдений над формированием синонимических рядов с доминантой <i>суета – мітусня</i> в русском и белорусском языках.....	151
<i>Ржавуцкая М., Мароз С.</i> Міжмоўныя адпаведнікі назваў асоб паводле знешніх і ўнутраных якасцей і ўласцівасцей.....	154
<i>Салаўёва Н.</i> Асаблівасці ўжывання тытулатур польска-літоўскага і рускага ўладароў у “Метрыцы ВКЛ 1585–1600 гт.”.....	158
<i>Сімановіч В.</i> Канструкцыі з эпанімічнымі і тапанімічнымі кампанентамі ў сістэме беларускіх прэзонімаў.....	161
<i>Слівец В.</i> Прээдэнтныя імёны ў апавесці Віктара Карамазова “Грама”.....	165
<i>Старычонок В.</i> Структура семантычнага кантынуума “чалавек” у беларускай мове.....	169
<i>Урбан В.</i> Да пытання аб дэрывацыйнай тэрміналогіі ў беларускім мовазнаўстве.....	173
<i>Чударь А.</i> Семантика и функционирование английских диджиталитивов на <i>-ie</i> и <i>-o</i>	180
<i>Шабовіч М.</i> Функцыянаванне аказіянальных лексем у паэтычных творах Міхася Машары.....	184
<i>Юсаку Агура.</i> Да праблемы вывучэння сістэмы адносін у лексіцы.....	188
<i>Яльціцава І.</i> Роля каларатываў у сістэме беларускіх назваў птушак.....	189
ФРАЗЕАЛОГІЯ, ПАРЭМІЯЛОГІЯ, АФАРЫСТЫКА.....	194
<i>Балуш Т., Чуханава А.</i> Апазіцыя “свой – чужы” ў этнамоўнай свядомасці беларусаў (на матэрыяле беларускай парэміялогіі).....	194
<i>Ганчарэнка К.</i> Функцыянаванне ўстойлівых выразаў у сучаснай беларускай мове.....	197
<i>Даніловіч М.</i> Адпосроднае катэгарыяльнае полісэміі фразеалагізмаў у слоўніках.....	201
<i>Ляшчынская В.</i> Роля слоў-сімвалаў ва ўрэнні фразеалагізмаў.....	204
<i>Мяховскі А.</i> Шпількі, узнікаючыя во фразеалагізмах при речепорождении.....	209
<i>Нямковіч І., Гаўрыш Н.</i> Жаночая афарыстыка (чытаючы і перачытваючы “Случайны”).....	213
<i>Садобская А., Гучынец Т.</i> Кампанент <i>хлеб</i> ва ўстойлівых моўных выразках беларускай мовы: семантычная рэалізацыя.....	217
ГРАМАТЫКА.....	222
<i>Бульвікіна І.</i> Функцыянальная характарыстыка дзеяслова ў тэкстах розных стыляў і жанраў маўлення.....	222
<i>Голубева В.</i> Феномен функционально-семантической парадигмы: наречия – имена – глагольные формы.....	226
<i>Мароз С., Ржавуцкая М.</i> Сродкі выражэння пасесіўнасці ў сучаснай беларускай літаратурнай мове: сінтаксічны ўзровень.....	231
<i>Перавалава Н.</i> Словазлучэнне ў помніках старабеларускай пісьменнасці XVI ст. 235	
<i>Пісарэнка А.</i> “Сам фразеалагізм гаворыць”: мастацкая мэтазгоднасць ужывання ўстойлівых выразаў у рыфмаванай прозе Г. Марчука.....	237

<i>Солахаў А.</i> Утварэнне індывідуальна-аўтарскіх назоўнікаў з суфіксам <i>-інк-</i> (<i>-ынк-</i>).....	239
<i>Субота К.</i> Парцэляваная канструкцыя з паратаксічнай сувяззю ў простым сказе ў беларускай і англійскай мовах.....	243
<i>Тригук М.</i> Стылістычныя асабеннасці ўжывання кампаратыва (на прымере путевога ачерка І. А. Бунина “Гень птыцы”).....	247
<i>Чайка Н.</i> Выражэнне прэдыкатыўнасці ў канструкцыях з эліпсісам дзеяслова.....	249
СТЫЛІСТЫКА, ТЭОРЫЯ ТЭКСТУ.....	255
<i>Беценко Т.</i> Питання мовы і стылю украінських народних дум в наукових студиях П. Г. Жигецького.....	255
<i>Горбацевич О.</i> Парентеза как средство формирования идиостиля Л. Петрушевской.....	257
<i>Гуцуляк І.</i> Мовний вибір українських поетів доби бароко.....	260
<i>Даскалюк О.</i> Мовні засоби спонування у канві художняго тексту (у мовах польскай та украінскай).....	265
<i>Дерунова А.</i> Послания полоцкого городского совета администрации Риги в аспекте теории коммуникации.....	269
<i>Жиганова Е.</i> Полилингвальный контекст повести Алексея Акимовича “Последняя пастораль”.....	274
<i>Загустина И.</i> Языковая реализация концепций мужественности и женственности в драме Ф. Шиллера “Коварство и любовь”.....	277
<i>Гучанкаў В.</i> Тэкставая парадыгма ў масавай інфармацыйна-камунікацыйнай дзейнасці.....	281
<i>Камлевич Г.</i> Образ ведьмы в романах А. Белякина и О. Громыко.....	284
<i>Кравчунас Г.</i> Взаимодействие разноуровневых языковых единиц в устном тексте.....	288
<i>Криштанович О.</i> Образ автора и образ оповдача у прозі Юрія Федьковича.....	290
<i>Логинова К.</i> Особенности передачи конструкций с двойным отрицанием в англо-русском художественном переводе.....	294
<i>Любчанка А.</i> Спецыфіка ўжывання экзістэнцыяльнай праблематыкі ў апавяданні В. Быкава “Сядна”.....	298
<i>Міхалевіч А.</i> Кантэксстуальнае непаўната як асаблівасць рамана Івана Шамякіна “Зеніт”.....	302
<i>Мойскі А.</i> Пераклад і інтэрпрэтацыя тэксту ў творчасці Максіма Танка.....	305
<i>Старасцейка Т.</i> Агрэгатная поліфанія паэтычнага дыскурсу Янкі Купалы.....	310
<i>Тихомірова Г.</i> Категория адресата документного текста.....	315
<i>Тихомірора М.</i> Спецыфіка інтэрнет-мемов з кодovымі пераклученнямі (на прымере электронных СМІ г. Череповца).....	319
<i>Турчак В.</i> Особенности организации диалогического дискурса рассказов Л. Улицкой.....	323
<i>Тумар Л.</i> Структурная арганізацыя эпістэлярных тэкстаў Зоські Верас як сродак індывідуалізацыі моўнай асобы.....	326
<i>Шалпыка М.</i> Трансфармацыя перакладаў Бібліі: ад мінулага да сучаснага.....	330
НАЦЫЯНАЛЬНАЯ МОВА Ў ГІСТАРЫЧНА-КУЛЬТУРНЫМ ПРАЦЭСЕ 334	
<i>Гойло А.</i> Частотность инверсии в новых разновидностях английского языка (на материале косвенных вопросов).....	334
<i>Дикун Т.</i> Формирование профессиональной компетенции студентов-филологов на занятиях по методике преподавания русского языка.....	337

<i>Инь Дун.</i> Метафорическая модель “дорога → жизненный путь” в русском и китайском языках.....	339
<i>Зуева О.</i> Преподавание исторической грамматики русского языка сегодня.....	342
<i>Калинин С.</i> Грамматические аспекты гибридизации языков как одной из форм лингвокультурного трансфера (на примере сибирских и дальневосточных пиджинов с русской и китайской основами).....	346
<i>Кожмяченко Е.</i> Культура речи в современном обществе.....	350
<i>Макеева С., Мартынова Е.</i> Педагоги второй половины 19 – начала 20 в. о значении родного языка как учебного предмета.....	354
<i>Місцюкевіч Я.</i> Экспрэсіўнасць як моўная катэгорыя ў даследаваннях беларускіх мовазнаўцаў.....	357
<i>Нематова Н.</i> Национально-региональный компонент в системе обучения русскому языку.....	360
<i>Несцяроўіч В.</i> Пра адну дыялектную рысу ў арабскаграфічным помніку 1820 г.....	362
<i>Паляшчук Н.</i> “Полацкая рэвізія” (1552) як лінгвістычная крыніца.....	365
<i>Пятрова Т.</i> Асаблівасці сістэмы кансанантызму ў надмагільных надпісах ракаўскага праваслаўнага некропаля XIX – пачатку XX ст.....	369
<i>Саўко І., Саўко У.</i> Рознаўзроўняе навучанне беларускай і рускай мове як спосаб унутранай дыферэнцыяцыі.....	372
<i>Стародубец С.</i> “Русский дух” в современном русском языке.....	376
<i>Сунь Юань.</i> Лингвистика эмоций: история вопроса и перспективы исследования.....	381
<i>Фацеева С.</i> Нацыянальныя моўныя эталоны ў беларускіх народных параўнаннях.....	384
<i>Філіпчук М.</i> Етнолінгвістычны аспект народных брагоддй.....	388
<i>Хоронько С.</i> Вопросы эффективности обучения русскому языку как иностранному: цели и методы.....	391
<i>Ху Вэй.</i> Басня как носитель национальной культурной информации.....	395
<i>Чаган О.</i> Репрезентация етапів будівництва бойківських говірок.....	398
<i>Чарнякевіч Ю.</i> Новыя дыялектыя слоўнікі Беларусі: проблемы ўкладання і функцыянавання.....	402
<i>Юсак Оура.</i> Понятие болезни в народной и научной картинах мира.....	406
ЛІНГВАГРАФІЯ.....	409
<i>Дзятко Д.</i> Металінгвістычны кантынуум усходнеславянскіх моў у кантэксце тэрмінаграфіі.....	409
<i>Маракуліна Т.</i> Стылістычная кваліфікацыя лексікі з камбінаваным (функцыянальна-экспрэсіўным) значэннем у новым ТСБМ.....	414
<i>Памазеўка Г.</i> Прынцыпы падачы абрэвіятурных адзінак у новым акадэмічным ТСБМ.....	419
<i>Пяткевіч Н.</i> Словарь русских говоров Башкирии З. П. Здобновой: к 20-летию публикации.....	425
<i>Раўбілевіч А.</i> Слоўнік канатонімаў з нацыянальна-культурным кампанентам: да пытання стварэння і прынцыпаў укладання.....	430
<i>Суділовская Н.</i> Словари юридических терминов в Республике Беларусь.....	433
<i>Касцючык В.</i> Живое народное слова ў лексікаграфічных даведніках Ф. М. Янкоўскага.....	437
<i>Кунцэвіч Л.</i> Дыялектны слоўнік Ф. Янкоўскага – адна з крыніц зводнага слоўніка беларускіх народных гаворак.....	441
<i>Міхайлаў П.</i> З лексікаграфічнай спадчыны Ф. М. Янкоўскага.....	445
<u>Янкоўскі Ф.</u> Дыялектны слоўнік (выпуск 4).....	449